

Foaia Diecezană

Organul oficial al eparhiei ortodoxe române a Caransebeșului

<p>Prețul abonamentului</p> <p>Parohiile cl. I. pe un an . . . 2000 Lei Parohiile cl. II. 1800 Lei Parohiile cl. III. și subclasă . . 1500 Lei Pentru particulari 1200 Lei</p>	<p>APARE DUMINECA</p> <p>MANUSCRISELE SE VOR TRIMITE PE ADRESA CONSILIULUI EPARHIAL, SECȚIA CULTURALĂ.</p>	<p>Prețul inserțiunilor</p> <p>Concure de prof. 4000 Lei. Parohii de cl. I 2500, de cl. II 2000, de cl. III 1600. La celelalte publicații 1 cm. □ 12 Lei</p>
--	--	---

Ziua unirii românești

În istoria noastră, ziua de 24 Ianuarie reprezintă împlinirea unui ideal și cristalizarea unei credințe. E ziua în care a biruit dreptatea și a triumfat adevărul unirii românești.

24 Ianuarie 1859 ne-a adus unirea cea mică, prin care s'a realizat suveranitatea, regalitatea și independența națională.

Tot unirea cea mică, ne a dat și unirea cea mare din 1918. În perspectiva istoriei, faptul unirii românești e o realitate și o certitudine.

„Toate ideile mari și-au avut martirii lor. Cei morți pentru o idee religioasă s'au numit sfinți. Martirii științei, artei, ar ideilor sociale și naționale, s'au numit eroi. După cum vedeți o cruce și știți că sub ea este cineva mort, săpați adânc sub orice idee și veți găsi îngropat sufletul unui mare erou”. (H. Teculescu).

Ideea unirii românești a avut, nu un erou; ci generații întregi de eroi, de suflete idealiste și conștiințe dinamice. Pentru unire, s'a plâns, s'a pătimit, s'a jertfit și a suferit un neam întreg. La temelie unirii stă sufletul și sacrificiul celor mai buni și munca încordată a celor capabili.

Steagul unirii noastre, a fost ridicat de brațele vânjoase ale conducătorilor și la primejdie era apărat cu viața noastră a tuturor.

Temeiul unității naționale îl aflăm în comunitatea de sânge, de limbă, de credință, de destin și în conștiința misiunii noastre în lume și în istorie. Pentru această năzuință legitimă a trebuit să luptăm contra tuturor vitornitelor ce s'au abătut asupra acestui neam blând, cucernic și de omenie.

Visul unirii proiectat fulgerător de Mihail Viteazul la Alba-Iulia, se înfăptuește sub Alex. Cuza și se desăvârșește sub Ferdinand I.

Câte lupte, câte suferințe, câte temnițe, cât elan și câtă jertfă nu s'a adus pentru idealul unirii. Câți poeți nu l-au cântat în versuri alese;

câți feți frumoși nu l-au visat în nopți cu lună; câți patrioți nu l-au scăldat în lacrimi și câți eroi nu l-au stropit cu sânge. Prin unire și înfrățire a biruit patria în toate luptele și încercările vieții.

Libertatea și unitatea națională a avut cete de apostoli și stegari din rândul vlădicilor și eroi și martiri din rândul preoților, cărturarilor, plugarilor și muncitorilor.

Toți doreau să fie uniți și să trăiască în libertate și demnitate. Pentru această unire s'a luptat și mulți au murit cu dorul ei pe buze.

„Istoria Țării noastre a fost scrisă cu sânge; de-a-lungul veacurilor am suferit mult; pământul acesta a fost de multe ori copleșit, căminurile au fost risipite, femeile și copiii au cunoscut foamea, teama și nenorocirea, dar Țara a rămas neînvinsă; Neamul a rămas întreg, căci în tine, poporul meu este o putere, pe care n'o poate birui nici fierul și nici focul” (Carmen Sylva). Această putere este vitalitatea etnică transfigurată și spiritualizată lângă flacăra mistice ortodoxe. E sângele și destinul neamului, ocrotit de providență.

Această putere e spiritul de jertfă și capacitatea eroică a soldatului român. E sufletul neamului nostru, pentru care ne-am încleștat în moarte și ne-am înfrățit în suferință milenară.

E noblețea română și vitejia dacică; pe care s'a afirmat credința creștină și datina străbună.

Prin unitatea credinței religioase, prin unitatea cultului divin, Biserica a afirmat coeziunea socială, a cimentat solidaritatea națională și a grăbit zorii unirii românești „Biserica a fost forța de căpetenie care a determinat încheierea unității noastre spirituale care a premers, în chip firesc, unității politice”. (Dr. I. Lancrajan — Două altare — Credință și Cultură pag. 60 Buc. 1843).

Legea ortodoxă ne-a ocrotit și apărat în tot trecutul nostru. Prin episcopii, preoții, călugării, și cărturarii ce treceau Carpații cu desaga

plină de cărți și slovă românească, cutreerând pământul țării, toți au contribuit la păstrarea credinței ortodoxe și au promovat conștiința unității naționale.

Prin cărțile de slujbă și prin tipăriturile în limba română, ideea unității e susținută și împlinirea ei devenea certitudine. Toți vlădicii, începând cu mitropolitul Simion Ștefan, cu Varlaam, Teodosie Veștemeanul și terminând cu Veniamin Costache și Andrei Șaguna, s'au străduit să mențină *unitatea de credință*, care ne-a pregătit unitatea politică.

„Înainte de conștiința de unitate românească prin limbă, a fost aceea a unității prin ortodoxie. Astfel, religia ortodoxă, legea noastră tradițională a continuat să fie temelul vieții spirituale, iar slujitorii ei apostoli înfocați ai românismului și ai unității lui”. (Prof. Univ. Șt. Pașca: Unitatea românească prin religie, pag. 89—109 în Rev. Teologică, An XXXIV, No. 2, Febr. 1944.)

În aceste vremuri excepționale să nu uităm legea de viață a neamului care e: *unirea și munca; răbdarea și încrederea; genevozitatea și patriotismul iluminat.*

Să ne gândim la îndemnul patriotului C. Negri care zice: „Suntem milioane de Români. Ce ne lipsește ca s'ajungem un neam tare? *Unirea și numai unirea!*” Sau la vorba altui unionist, V. Boerescu: „Să ne dăm mâna ca frații și să cugetăm că suntem muritori, că avem să mai trăim câțiva ani și că copiii și strănepoții noștri au să moștenească un viitor glorios creat de noi”.

Comandamentul național al zilei de astăzi e de a ne uni toți și de a munci spre a clădi țara cea nouă a libertăților democratice sub cupola de sfințenie și lumină a bisericii creștine.

„Concordia fundamentum patriae” și pentru aceasta să *jertfim individualismul și egoismul, să jertfim ura și lupta de clasă, să jertfim răzburarea și violența. Să triumfe idealul solidarității, idealul muncii creatoare, idealul armoniei și idealul păcii; deasupra cărora va trona din nou idealul unirii românești.* Conștiința unității naționale e legea fundamentală a existenței omenești și pentru neamul nostru e un patrimoniu spiritual de mare valoare. „Fără Vechiul Regat, Transilvania nu poate să rămână românească, după cum existența unui Vechiu Regat ar fi precară și în continuă primejdie fără o Transilvanie românească.

Această idee a fost rădăcina din care a crescut și a luat ființă marea isbândă a unității naționale, a primei Români mari, ea trebuie să hrănească visurile și aspirațiile noastre națio-

nale viitoare. Din puterea ei creatoare va lua din nou ființă a doua Românie eternă și nemuritoare” (Gh. Popp în ziarul „Ardealul”, No. 4, anul IV, Ian. 1944).

Să ne învrednicească pronia divină a vedea din nou în cetatea Bălgrad încoronarea lui Mihai I, ca rege într-o țară independentă și democratică.

Monarhia dinastică, la poporul nostru rămâne simbolul unității neamului și certitudinea împlinirii destinului său istoric. Regele nostru e tânăr și pe fruntea lui va sta mâine coroana nădejdilor împlinite. *El ne dă certitudinea unității românești, prin credință și tradiție, prin muncă și unire; prin înfrățire și disciplină și prin cultură și sfințenie.*

„Oricărui monarh poporul român i-a acordat închinarea lui și nu silit, ci liber, ca dintr'o convingere cu izvoare aproape mistice”, încât regele, în viața noastră, are pe lângă semnificația politică și o semnificație etică și religioasă.

Regele Mihai I, poartă un nume simbolic și plin de semnificație în trecutul vieții românești. E regele, cu nume românesc. N. Iorga, spunea de acest nume că l-a purtat cel mai eroid voevod român: Mihai Viteazul; cel mai mare om politic: Mihai Kogălniceanu; cel mai mare poet român: Mihai Eminescu. Numele regelui nostru e un nume plin de mari realizări istorice și auguste împliniri naționale.

Toți să stăm în jurul Său și să-i urmăm comanda spre a putea realiza din nou unirea. Atunci pe capul lui vom pune coroana veșniciei românești pe care să stea scris: *Unire și numai Unire!*

Prof. I. Bulea-Cășuneanu

Tot dela brazdă la școală

[PROBLEME LA ZI]

De: Pr. ILIE V. CÂMPIANU
revizor epărbial

Gândul răscolit de sugestivele articole apărute în „Foaia Diecezană”, numerii anterioare: „Dela brazdă la școală” și „Dela școală la brazdă”, semnate de Păr. Prof. I. Bulea, lasă peana să scrie acum anumite constatări marginale acestor articole, din carte și din viață adunate:

Fericit poporul unde brazda și școala, munca și rațiunea, destinul fericit al așezării în muncă și dorul de perfecțiune din școală, stau pe aceeași bancă.

Unde tânărul pleacă de pe brazda plugului în camera școlii, dar apoi din luminișul școlii, în prveliștea dumnezeiască a brazdei, dovedind astfel — să zicem așa — că pământul este rotund, ideia legată de univers.

Brazda și școala formează viața adevărată întreagă, căci împreună realul cu idealul și teoria cu practica.

Prima și cea mai necesară vieții este brazda, căci ea asigură existența vieții, materiile prime agricole, absolut indispensabile traiului. După aceea vine măestrăria prelucrare a acestora, învățată în școală, cu tehnica, fabrica, etc.

Cu materii prime scoase din brazdă și fără multă tehnică și rafinament în lucrare și preparare poți trăi, și au trăit destul de bine strămoșii noștri. Dar cu teoria școlii fără produsul brazdei, nu.

Chiar așezarea lumii de către Creator ne-o dovedește. Întâiu stă pământul dătător de hrană și apoi tehnica cu fabrica și diferitele ușurări în scoatere și prelucrări a materiilor prime.

Și dacă voim să fim în tonul vorbit al vremii, întâiu stă democrația, înțeleasă prin libertate în mijlocul naturii ca și în gândire a mulțimii noastre agricole, și apoi celelalte categorii muncitoare și aristocrația, sau burjuimea, ca să fim tot la zi.

Dar, rămânând tot în apologia brazdei și afirmând că natura este cel mai de seamă educator al omului, o spunem că brazda dă sănătatea faptică gândirii și școlii. Și în această latură ne apropiem de afirmația romană, rostită în judecata: „Mens sana in corpore sano” = minte sănătoasă în corp sănătos.

Și dovedim folosul brazdei prin comparații și constatări:

Înaltă, mult colorată și frumoasă coroană a pomului, își are rădăcina în brazdă, fără de care s'ar ofili.

Școala fără brazdă ar muri.

Școala, pe care o comparăm cu coroana, e mai frumoasă, mai ridicată spre cer, mai expusă văzului, dar tot asemenea coroanei poate să-și schimbe culoarea când în albul, ori roșietul florilor, când în verdele frunzelor, când în nuanța fructelor, sau, când în galbenul morții.

Brazda și rădăcina rămâne aceeași. Cum a fost, așa este și așa va fi. Ea (brazda), lu-

crată direct de mâna Creatorului în ziua doua și a treia, are ceva din însușirile maestrului său: trecând peste timp, ea dă neschimbat roadă de viață, până la noul ordine al uncului ei Stăpân.

Natura dă limpezime sănătoasă gândului, căci ea în laboratorul ei ne arată minunea bobului: din moarte la viață și de pe pământ spre cer.

Puterea Celui ce a creat-o e mai legată și mai vizibilă în ea, în natură, chiar cu ochii trupului, nu numai ai minții.

Copilul pe brazdă vede puterea soarelui, a ploii, a vântului și frumusețea pământului, pe cari, până azi — și nici când — omul nu le poate scoate din mâna Creatorului.

Dar el mai vede și puteri supraomenești, ca: mutări de munți, cutremure de pământ; uragane de vânt, răsturnând codri întregi la pământ.

Brazda, pe el îl învață să cunoască și să deosebiască grâul de ovăz, ceea ce nu știa un Ministru de Agricultură, crescut prin multe școli și mari palate, cu mulți ani de învățatură.

Iată prima școală a elevului, natura. Și iată de ce brazda a dat multe capete curate poporului nostru și lumii întregi, căci elevul de pe brazdă vine cu mai multe și sănătoase noțiuni la școală, decât cel dintre zidurile perfidiei, intrigilor, corupției palatelor, teatrelor și străzilor asfaltate.

Și iată de ce buzele sănătoase a celor ce demult sunt sub brazdă au cântat:

*Binecuvântat plugarul
Ferice de el!
Fericit e păcurarul,
Vai ș'amar de mine!*

*Seara când vine acasă
Ferice de el!
Găsește cina pe masă
Flămândul de mine!*

*Plugarul sătul de pâine
Ferice de el!
După plug trădește bine,
Flămândul de mine!*

*El cînează doarme bine
Ferice de el!
Cu nevasta lângă sine
Singurul de mine!*

*Se scoală de dimineață
Ferice de el!
Roșu-i și frumos la față
Uritul de mine!*

*Păcurarul bu zâmbițe
Ferice de el!
Trădește după oițe
Săracul de mine!*

*Prinde patru boi la jug
Ferice de el!
Și se duc'en câmp la plug,
Săracul de mine!*

*El când se însetoșează
Ferice de el!
Bea la lapte și s'asează
Setosul de mine!*

*Unde iarba-i mai frumoasă
Ferice de el!
Și umbra e mai stufoasă
Leneșul de mine!*

Vom reveni.

DIN CELE TRECUTE VEACURI

— INSEMNARI DE PE CĂRȚILE VECHI —

de Dr. DIMITRIE CIOLOCA

În colecția mea de cărți și manuscrise vechi, al cărei început datează de prin anii de universitate în Cernăuți, când marele Nicolae Iorga m'a învrednicit să-l însoțesc, în călătoria sa făcută atunci pe la mănăstirile și bisericile din Bucovina, în scopul de a aduna inscripții vechi, am descoperit un frumos număr de însemnări, făcute de mâna celor ce erau aproape singurii mânători ai condeului românesc în mijlocul poporului nostru, în veacurile trecute: preoții și învățătorii. Aceștia și adeseori cântăreții stranelor (dascălii), erau cei mai conștiințioși „cronicari“ ai evenimentelor, în mare parte trăite de ei înșiși, iar „cronicile“ — cărțile bisericesti.

De multe ori aceste însemnări sunt de o importanță generală, deși cele mai multe cuprind întâmplări legate de locul, unde ele s'au scris. În tot cazul ele sunt izvoare de mare preț pentru istoriografia noastră, și nu odată am putut experia, cum date istorice, greșit înregistrate, au putut fi rectificate în baza câte unei însemnări lapidare și neprețioase de acestea.

Ele mai prezintă interes și din punctul de vedere al întrebuirii alfabetului latin, pe care îl aflăm folosit acum pe la începutul sec. XIX., — ce-i drept, câte odată cu ortografie ungurească — deci cu 4-5 decenii înainte de generalizarea lui în scrisul românesc.

Textele le-am reprodus în șir cronologic, începând cu cel mai vechiu, și sfârșind cu cel mai apropiat de zilele noastre.

Pentru o mai bună și ușoară înțelegere a textelor am complectat, resp. îndreptat, pe alocurea, interpunctia.

În cele următoare las să urmeze aceste texte:

În Liturgierul de București, 1680, pe ultima pagină, albă, după „Epistola Dedicatoria“ a metropolitului Teodosie, se află următoarea însemnare, scrisă cu cerneală:

„Cinstite sfințita Părinte Popo Petre, Sănătate și tot fericitul binele vă pohtesc dela milostivul și a toate țiitorul Dumnezeu, ca să dăruiască multă și fericită sănătate, dimpreună cu spesenie sufletească. Al sfinții tale iubit frate. vasilie erei.

leat 7226: Iunie dni 22“

Intr'un Liturgier, tipărit la București, fără îndoială în prima jumătate a sec. XVIII, dar cu anul tipăririi defect, — aflăm următoarele însemnări referitoare la Mănăstirea Crasna,

jud. Gorj, zidită de cătră jupânul Dumitru Filișanul, vei pitar, la 1659:

„Să se știe, că am cumpărat această sfântă Leturghie cu Vartolomeiu Hotea, năstanicul sfintei Dumnezeștii mănăstiri Crasna, cu gata bani lei... taler doi să fie de treaba slujbei sfinelor Dumnezeștilor Leturghii întrastă sfântă mănăstire, dempreună cu un sfânt minei rumânesc de ceale mari, cumpărat cu bani gata zloți 30, și cu un oțtoic rumânesc, cumpărat cu bani gata lei 6“.

Pe pag. 92 continuative:

„...de fier, cheltuiala nesocotit... eromonahul Vartolomeiu Hotea am coperit clopotnița și toate chiliile sfintei mănăstiri cu multă cheltuială, care numai bani gata zloți o sută și doazeci și cinci gata bani, alte cheltuele nesocotite...“

Pe pag. 104:

„...am cumpărat eu ermonahul Vartolomeiu penticostari românesc, și o sfântă Evanghelie cu bani gata taleri noao... Ca să am și eu vecinica pomenire la sfintele leturghii cu această pușinte osteneală, și toată plecaciunea ce mi-se cade mă închin sfântului erarh Nicolae hramul sfintei mănăstiri, și cu plecată metanie mă rog sfințiilor voastre; cucăarnicilor preoți, cari vă va rândui Dumnezeescul, slujesc sfânta leturghie în sfânta mănăstire pă această sfântă liturghie să nu fim și noi uitați la sfintele voastre rugăciuni, a sfințiilor voastre plecat și cătră Dumnezeescul rugători de sănătate“.

Pe pag. 106:

„... în veac și am podit toate chiliile sfintei mănăstiri toate su bani gata și cu cheltuială multă nesocotită...“

Pe un caiet manuscris, cu cirilice, care cuprinde cântări bisericesti, se află următoarele:

„1758 în Febr, 19.

Această carte iastă alui Petru Costandinovici ot Socolari“.

„Această carte iastă a lui Păunu din Răchitova, cumpărată cu bani gata florini doi, și cine sare întâmpla să o înstrăineze, adecă să o fure, acela om să fie afurisit și blăstămat de 3 sute și 18 sfinți părinți.

Dobre Ioan
din Ora(vița)

„Scrisam eu Dobre Ion din Orăvița Popovici aceste antifoane de vreme ce mam'adăpat și din muscovicie, multe cuvinte nu să lovesc, precum iaste la slovenie, ci făcând potrivite cântare, ca cei ce vor auzi să asculte cu jale.

Ion Dascăl feciorul Popi
(Urmează) Vasilie din Stoljani Popovicu“.

LUPTE DE 39 ANI PENTRU ÎNCEPUTUL PUBLICISTICII NAȚIONALE.

Dr. Molnar și cu alți cinci protagoniști
ziariști — inclusiv Karkaleki —
[1789—1828]

În 1776, câțiva corifei de ai sașilor, după repetate stăruințe, în cele din urmă totuși stoarseră dela stăpânire voe de a pune la cale o „Societate Francmasonică” sub numirea de secțiunea — loja — sfântului Andrei, la Sibiu.

Între membrii ei de marcă, întâlnim și câțiva români de seamă. Bunăoară: Alexandru Moruzzi, fost principe în două rânduri, al Munteniei, Ștefan Costa consilier aulic în Viena, Dr. Ioan Molnar, renumit profesor oculistic la liceul academic din Cluj și alții, de ai noștri. Nu lipsesc semne, că și triasul Dr. Sincal, Clain Samuel și Maior Petru, făceau parte din menționata asociațiune. Ba, că mai mulți din fruntașii clerului unit și ortodox, făceau ochi galeși „*Libermurarilor*”; reușire, care pe vremea, zice-se, nu era necreștină, sau cel puțin nu i se puteau destăinui toate planurile diabolice.

Așezământul acesta: etala, flata și opera cu profuziune virtutea carității, a umanismului și mai multor binefaceri sociale și morale.

Semnalăm aici în o paranteză mică, că înaltul funcționar Ștefan Costa, a fost un enragiat ortodox și mecenat al bisericii ortodoxe din patria sa mai restrânsă, Biharia.

În frământările mari și îndelungate, ce se deslănțuiră între ortodocșii români și sârbi, apoi în rivalitățile confesionale cu conaționali români, Ștefan Costa a dat mult sprijin la ai săi, atât pe față cât și în ascuns.

S'a încălzit și de literatura neamului românesc. Sincal dela dânsul a împrumutat hotărârile dietei din 1599, din Alba Iulia, sancționate de Mihail Bravul,¹⁾ primul arhistrateg al tuturor românilor din patru unghiuri.

Față de Dr. Molnar, e de semnalat, că a fost o somitate în toate: cărturar select, politician circumspect, economist, spirit mercantil etc.

A compus și o gramatică germano-română, pentru intelectualii germani. Urmează servil pe a lui Clain Sincal. A scris mai multe cărți de cuprins variat.

Chiar și cărți bisericești au fost cari se tipăreau cu ajutorul lui moral și bănesc. Fai-

1) Papiu Harion, Viața, operile și ideile lui Gh. Sincal. Bucur. 1869, pag. 3; e discurs de intrare la Academia Română București.

Timotei Cipariu, în Arhiv. pentru istorie și filologie, Blaj, 1857, pg. 664, îi face o mică apreciere elogioasă, la acest discurs de recepție academică.

mosul. „Supplex Libellus”-ul nației noastre, încă are unele din înțelepciunea și prudența acestui personaj, atât de complex și respectat.

Până azi ai săi nu i-au consacrat un studiu aparte, mai amplu, să nu mai pomenesc de o monografie meritorică, sub tot raportul.

La câlcâiul acestui articol, voi indica, lista bogată, ce cunosc eu la scriitorii noștri, despre el. După ușurința aceasta, nu cumva vreun candidat de doctorat ori licență, în limba română, s'ar anima să-i facă lui Dr. Molnar un studiu formal-integral, dacă nu și alta, apoi barem „*adunând din respirare*”, (zisa lui P. Maior), totul ce s'au comunicat până azi despre el.

Pare, că nu s'a uitat nici până azi, că Dr. Molnar nu era simpatizat, de conaționali săi, pentru că avea din păcate allure de aristocrat, la *aparență* ar fi fost un mameluc al stăpânirii, căreia i-a dat eficace ajutor să captureze pe eroii Horia, Cloșca și Crișan²⁾.

Pe semne, nu era în raporturi bune cu contemporanul său Dr. Gheorghe Sincal, care deși nemeș și dânsul ca Dr. Molnar, era totuși un geniu dela roată, un „român ploiat”, cum se zice la poporul nostru. Sincal nu-l mai slăbia din jenantul epitet ornant de „*schizmatic*”.

Dr. Molnar, pentru multele și alesele servicii prestate culant stăpânirii, fu căntănit cu predicatul nobilitat de „Müllersheim”; va să zică, conumele lui patronimic, de Murariu, Piuariu (moară, piuă, rășniță), fu germanizat și maghiarizat.

Altcum e bine cunoscut, că, talentatul Sincal, era un bărbat firetic și mândru de intelectualitatea sa. Cu Petru Maior toată viața sa a trăit-o în *fâsché*.

Aceasta o știm dela celebrii noștri literați: Cipariu și N. Iorga.

Petru Maior în toate scrierile sale, numai o singură dată pomeneste de Sincal, zicând: *nenorocitul Sincal*; dar aceasta după ce Sincal murise de mult.

Ci și Sincal, la rândul său, ignorează total pe Maior; în vreme ce cu Sămuilă Clain a dus bună casă.

Dr. Molnar a fost fiul lui Ioan Molnar Piuariu, *alias* „Tunsul”, exprotopop al Săliștii.

Până bine de curând, literatura noastră credea, greșit, că Tunsul e frate cu Dr. Molnar.

Cu Molnar Tunsul, *Ordinariatul*³⁾ Blajului

2) Papiu, *ibid.* pg. 2-3.

3) Uniții au luat terminul „Ordinariat” dela catolici, în locul Consistoriului; pentru că episcopul singur e *totum factum*. Vlădica din Cernăuți Hacman l-a recipiat și el în 1837. Clerul

a avut mult de furcă! Tunsul propovăduia bărbătește lăpădarea de unire cu Roma. Descatolicizarea progresa mult pe Mureș în sus și în câmpia Ardealului.

Vlădica unit, asprul aschet Petru Pavel Aron, răspopi pe habotnicul protopop-preot misionar. Acesta fu răpit și prezentat de o poteră de preoți uniți, în frunte cu tata lui Petru Maior, Gheorghe protopopul din Mureș-Oșorhei.

Bătrânul expreot-protopop Ioan Murariu alias „Tunsul”, îndată fu întemnițat; târît din temniță în temniță; se pomeni apoi în Viena, în o „*honestia custodia*”. De aceasta apoi se mântui ușor; îi se aplăcidă și un bagatel de penzie dar și fu oprit dela funcțiuni și predicare.

Cum, cum nu, nu-i știm traiul ulterior, dar el ș'a aciuat *unde* prin Banat.

Di Dr. Gh. Cotoșman, prof., acum de curând a aflat în matricele parohiei sârbești, din Sânicolaul mare, că e înhumat acolo.4)

(Va urma)

Dr. Ștefan Pop

Profesorul septuagenar

— Dr. Dimitrie Cioloca —

(Urmare din Nr. 3)*

Lupta Românilor bucovineni pentru dobândirea autonomiei bisericești a luat sfârșit la 5 Iulie 1899. Guvernatorul țării, baronul Bourguignon, ostil emancipării bisericii ortodoxe *române*, a obținut abrogarea statutului provizoriu dela 1871 după ce antecesorul său, contele Pace, disolvase congresul bisericesc dela 18 Septembrie 1892.

Împotriva acestor jigniri și împotriva prigoanelor sistematice ale organelor statului, Românii acuzați de „iredentism și iloyalitate”, au reacționat cu energie prin publicațiunile lor: „*Gazeta Bucovinei*” (1891-1897), redactată de prof. Gheorghe Bogdan-Duică, scriitorul Mihai Teliman, ziaristii Pompiliu Pipoș dela „*Tribuna*” din Sibiu și Ioan Brânda dela „*Tribuna Popo-*

a re-gat efectiv și l-a sters. Tot la fel se introdusese la început în eparhia Zara canonicii, în locul asesorilor consistoriali. Rev. „*Bis. Ort. Română*”, Buc. 1943, pg. 405

4) Dr. Gheorghe Cotoșman, protopresbiter onorific. Din trecutul Banatului, Timișoara, 1934, pg. 224-225 și 242-244.

*) Cu considerare la bogata activitate ziaristică a dlui prof. Dr. D. Cioloca, desfășurată două decenii în coloanele „*Drapelului*” (1901-1920) lui V. Branisce, această biografie apare și în „*Drapelul*” reînviat al Logojului.

Autorul.

rului” din Arad, de Adrian P. Desseanu ș. a. „*Sentinela*” (1898-99) fraților Dionisie și Zaharie Voronca; „*Revista Politică*” (1886-1891) a lui Gherasim V. Buliga din Suceava și „*Deșteptarea*” (1893-1900) scriitorului Const. Morariu din Pătrăuții Sucevei, „fala preoțimii române din Bucovina”)“.

Dimitrie Cioloca a colaborat la *aceste* ziare. Iar când fruntașii partidului național român Dr. Iancu Flondor, Dr. Gheorghe Popovici, ș. a. au întemeiat, la 1897, ziarul „*Patria*”, punându-l sub direcția profesorului Dr. Valeriu Bransice, i-au dat ca colaborator principal pe Dimitrie Cioloca. Și „*Patria*” va reliefa talentul scriitorilor Atanasie Gherman, T. V. Ștefanelli, Ilie Veslovschi, Dimitrie Dan, Vasile Bumbac, Const și Nicu Dracinschi, Tudor Flondor, Iancu Nistor, Victor Morariu, Vasile Loichița, Gheorghe Rotică, Alecu Procopovici ș. a., membrii activi ai „Societății pentru cultura și literatura română din Bucovina”, înființată la 1862 de profesorul Aron Pumnul și ai societății academice „*Junimea*” întemeiată la 1878 de Dimitrie Onciul, cari, în 1904, pun bazele revistei „*Junimea literară*”, ce apare și astăzi sub direcția academicianului, prof. Dr. Iancu Nistor.

Dar... Valeriu Branisce e expulzat la 1900 din Bucovina.

* * *

După apunerea „*Dreptății*” (1894-1898) dela Timișoara, Dr. Alexandru Mocioni decretează Logojul ca centru politic al Banatului. „Conduși de convingerea trebuinței unui organ de publicitate națională în părțile bănățene”) intelectualii, mărturisitori ai politicii lui Al. Mocioni, dau ființă la 1 Ianuarie 1901 ziarului „*Drapelul*”. Direcția gazetei i-se încredințează lui Dr. Valeriu Branisce, răspunderea lui Dr. Corneliu Jurca, iar redactarea, colaboratorului principal intern, Dr. Dimitrie Cioloca. 3)

Cu zestrea de încercat publicist, dobândit în anii studenției în Bucovina, Dimitrie Cioloca dăruiește culturii bănățene cele dintâi volume ale „*Drapelului*”. Acestea schițează noul crez politic al lui Al. Mocioni, pe care Banatul l-a profesat *integral* până la 10 Decembrie 1918.

Acest „*Drapel*” al lui Valeriu Branisce a *intemeiat o nouă școală politică în Banat*. Cea a solidarității naționale și a afirmării, cu demnitate și cu omenie, a sufletului bănățean.

Protagonistii ei au fost Dr. Alexandru Mocioni, Coriolan Brediceanu, protopopul Dr.

3) Dr. I. Nistor: *Istoria Bisericii din Bucovina*,

4) Din programul „*Drapelului*”.

Gheorghe Popovici, Titu Hațieg, Dr. Ștefan Petrovici, Dr. Gheorghe Dobrin, Dr. Ștefan Pop, Dr. Cornel Jurca, Dr. Dimitrie Florescu, Ioan Vidu, Mihail Gașpar, Dr. Iosif Popovici, Emilian Micu, Dr. Avram Imbroane, Dr. Aurel Văleanu, Dr. Demetriu Galiciu, Dominic Rațiu, Dr. Petru Mladinu, Gheorghe Joandrea, Nicolae Proșteanu, arhiereul Ioan Boroș, episcopul Dr. Valeriu Tr. Frențiu, Dr. Tiberiu și Dr. Caius Brediceanu, ing. Traian Vuia, Dr. Petru Maior, Dr. Nicolae Ioanovici, Dr. Ioan Stoian, ing. Victor Vlad, Dr. Ioan Roșiu, Dr. Victor Băilea, Dr. Nicolae Brânzeu, Dr. Cornel Groșoreanu, Dimitrie Soceneanțu, Dr. Aurel E. Peteanu, Dr. Alex. Birăescu, Dr. Alexandru Vasile ș. a. din Lugoj; protopopul Sebastian Olariu, Dr. Gheorghe Gârda Adrian Olariu din Făget; episcopul Dr. Iosif Tr. Badescu, Dr. Petru Barbu, protopopul Andrei Ghidiu, arhiereul Filaret Musta, episcopul Dr. E. Miron Cristea, Patriciu Drăgălina, Iosif Bălan, Dr. Gheorghe Dragomir, ing. Alex. Diaconovici, Iuliu Vuia, Ștefan Jianu, Dr. Constantin Popasu, Dr. Aurel Iorga, Dr. Dimitrie Cioloca, Aurel Moaca, Petru Bizerea, Gheorghe Noaghea, Sinesiu Bisteanu, Dr. Gheorghe Lăbontșiu, Dr. Vasile Loichița, Gheorghe Neamțu, Pavel Jumanca din Caransebeș; protopopul Mihail Popovici, Const. Dure, Dr. Ioan Popovici, Traian Hențiu, Gheorghe Bălțeanu din Rășava; protopopul Ioan Pepa, generalul Nicolae Cena, Dr. Virgil Nemoianu, Coriolan Buracu din Mehădia; Dr. Aurel Crăciunescu din Băile Herculane; Iuliu Novac, Ilie Ruva, Dr. Samuil Vlădoane, Gheorghe Novacovici, Vasile Popovici-Pătășanul, protopopul militar Pavel Boldea, Iancu Conciatu, protopopul colonel Iosif Serafin, prof. Emil Brancovici din Bozovici; Dr. Ioan Sîrbu din Rudăria; Ilie Trăilă, Dr. Ioan Fomețescu, Dr. L. Meheș-Stupariu, Gheorghe Dragoescu, Dr. Petru Corneanu, Dr. Ioan Nedelcu, Dr. Mihail Gropșianu, Gheorghe Jianu, Aurel Iana, Const. Nedelcu din Oravița; Emilian Novacovici din Răcăjdia; Iuliu Birou din Ticvani; Dr. Ilie Gropșianu, Damian Isverniceanu din Sasca; Dr. Aurel Novac, Ioan M. Roșiu, Dr. Iuliu Tămășiel din Biserica albă; Dr. Petru Zepeneag, Dr. Octavian Proșteanu, Dr. Vladimir Spătariu, prof. Sava Butoarcă, protopopul Traian Oprea, Dr. Mihail Spăriosu, Dr. Nicolae Imbroane, Petru Vide, Romul S. Molin, Pătrichie Rămneanțu, Virgil Musta din Vârșeț; Gheorghe Bujigan, Romulus Roman, Dr. Ioan Jianu, Petru Stoica, Dr. Gheorghe Miclea, din Satul nou; Dr. Alexandru Birăescu, Petru Tisu, Dr. Petru Penția, Dr. Pavel Obădeanu, Dr. Dimitrie Chiroiu din Panciova;

Ioan Budințianu, Dr. Aurel Oprea, Ioan Marcu, Adrian Diaconovici, Petru Broșteanu, Ștefan Godianu, Dr. Petru Borlovan, Petru Ieremia, Dr. Cornel Petricu, Dr. Moise Ienciu din Bocșa; Ioan Mărilă, Petru Bandu, Iosif Velceanu, Romul G. Ancușa, Dr. Virgil Budințianu, Dr. Cornel Diaconovici, Ștefan Albu, Eugen Corneanu din Recița; Gheorghe Cătana din Valeadeni, ș. a. Tot atâția colaboratori statornici ai Drapelului, culeși din coloanele lui⁵⁾, tot atâția vajnici luptători naționali în congregația comitatensă și membrii distinși ai corporațiilor diecezane.

Drapelul și acești oameni ai săi au organizat adunarea națională a „părților bănățene“ dela 5 Noemvrie 1905 din Logoj și luând lupta în alegerile dietale din 30 Aprilie 1906 au câștigat mandatele din circumscripțiile Bocșa, Lugoj, Oravița, Sasca și Zorlenț.

Prigoanele ce au urmat au înfrânt însă în alegerile din Iunie 1910 partidul național român și în Banat. Dar nu a putut dărâma *conștiința drapelistă*, ce viază și astăzi.

* * *

Dimitrie Cioloca, cel al 7-lea doctor bănățean dela facultatea de teologie din Cernăuți⁶⁾, e chemat de episcopul Nicolae Popea ca să ocupe în 1905 postul de asesor ordinar în senatul școlar al consistorului diecezan, în locul răposatului referent Ioan Ionișiu.

(Urmează)

Dr. Cornel Corneanu

Informații

Predică. In 30 Ianuarie a. c. predică în biserica noastră catedrală din loc Pr. T. Dobromirescu.

Mulțumită publică. Dl. arhitect Enric Finz din Caransebeș, a donat sf. noastre Mănăstiri Sf. Ilie Isvor din Bocșa-Vasiova, 400 (patru sute) lăzi sistematice pentru stupi.

P. S. Episcop Veniamin și Consiliul eparhial a luat la cunoștință cu mare bucurie despre această mărinimoasă donațiune și mulțumindu-i pentru creștinescul dar, prin care contribuie în mod simțitor la consolidarea vieții mănăstirești în Banat, roagă pe Atotputernicul Dumnezeu să-i răsplătească cu ale Sale binefaceri.

5) Cerem iertare celor ce au fost omiși.

6) Lista laureaților cernăuțeni din eparhia Caransebeșului. e următoarea: 1. Dr. Iosif Olariu (1885), 2. Dr. Gh. Popovici (1886), 3. Dr. Tr. Badescu (1889), 4. Dr. Petru Barbu (1891), 5. Dr. Petru Ionescu (1896), 6. Dr. Gheorghe Dragomir (1896), 7. Dr. Dimitrie Cioloca (1905), 8. Dr. Cornel Corneanu (1909), 9. Dr. Vasile Loichița (1910), 10. Dr. Moise Ienciu (1910), 11. Dr. Aurel Mihaescu (1911), 12. Dr. Avram Imbroane (1911), 13. Dr. Nicolae Popovici (1912), 14. Dr. Zeno Munteanu (1936) și 15. Dr. Marcu Bănescu (1941).

Apelăm în același timp la Cuc. noștrii Preoți, ca și la credincioșii din eparhie, proprietari de stupi, să doneze pe seama Sf. Mănăstiri mai sus amintite, atâtea familii de albine câte îi îndeamnă inima, spre a se ajunge în acest fel, cu un ceas mai de vreme la înființarea unei stupini sistematice.

Sărbătorire. La 8 Ianuarie a. c. dl Iuliu Maniu, împlinind vârsta de 72 ani, a fost sărbătorit la Sibiu cu mult entuziasm.

Împrumutul refacerii. Statul a lansat un nou împrumut intern, absolut benevol.

Împrumutul este pe timp de 6 ani și începe cu 1 August 1945, plătiind o dobândă de 5% anual.

La o subscriere de 50.000 Lei, se poate procura o monedă jubiliară de aur, cu comemorarea realipirii Ardealului la Patria Mamă, contra 15.000 Lei. Valoarea monetei de aur este garantată de Stat.

Subscrierea a început Luni, 8 crt.

Deținătorii de bani își găsesc o plasare sigură subscriind la acest împrumut.

Cărțile de religie, pentru cursul primar comandate de oficiile noastre parohiale, au fost expediate, în colete oficioase.

Conducătorii oficiilor parohiale în dată la sosire le vor ridica și distribui, expediind pe adresa Casieriei eparhiale costul lor, specificând însă pe cuponul mandatului, destinația banilor.

Despre războiu. Trupele rusești au pătruns pe pământul Germaniei din răsărit, unde se dau lupte înverșunate.

Salare. Au sosit salariile pe Decembrie 1944 numai ale preoțimei eparhiei noastre și ajutorul de iarnă pentru preoții noștrii și refugiați.

Distribuirea se face prin protopopiate ca și până acum.

Ordinea predicatorilor din sf. biserică catedrală a Caransebeșului.

Ianuarie	30	Pr. Traian Dobromirescu
Februarie	2	Diac. Gheorhe Pop
"	4	Pr. I. Bulea
"	11	Prot. Teodor Roșca
"	18	Prot. Dr. Iacob Crețiu
"	25	Pr. Traian Dobromirescu
Martie	4	Prot. Dr. Marcu Bănescu
"	11	Protodiacon Dr. Mircea Chialda
"	18	Prot. Dr. Zeno Muntean
"	25	Prot. Dr. Petru Rezuș
Aprilie	1	Prot. Isaia Suru
"	8	Pr. Petru Toma
"	15	Pr. Traian Dobromirescu
"	22	Pr. Ilie Câmpianu
"	23	Pr. Cornel Pițigoi
"	29	Pr. I. Bulea
"	30	Pr. Traian Dobromirescu DENIE
Mai	3	Pr. Ilie Câmpianu
"	4	Arhim. Dr. L. Busuioc
"	6	P. Sf. Sa Episcopul Veniamin (Paști)
"	7	Prot. Romel G. Ancușă
"	10	Pr. Ștefan Bololoi
"	13	Prot. Isaia Suru
"	20	Prot. Teodor Roșca

"	21	Pr. Traian Dobromirescu
"	27	Prot. Dr. Iacob Crețiu
Iunie	3	Prot. Dr. Marcu Bănescu
"	10	Prot. Teodor Roșca
"	14	Pr. Traian Dobromirescu
"	17	Prot. Isaia Suru
"	24	P. Sf. Sa Episcopul Veniamin
"	25	Arhim. Dr. Laurențiu Busuioc
"	29	Prot. Dr. Gheorghe Cotoșman

Apel-circulară

R. vista noastră eparhială „Altarul Banatului“ a intrat în al doilea an de existență.

Timpurile excepționale pe care le trăim au împovărat însă, atât de mult administrația acestei reviste, încât fără un ajutor efectiv din partea preoțimei noastre suntem amenințați cu încetarea apariției.

În acest scop am dispus ca întreaga noastră preoțime dela centru și din toate parohiile să aboneze personal această revistă și să alegem și câteva dintre parohiile mai bogate, pentru ca astfel să asigurăm existența revistei și pe mai departe.

Nădăduim într'o largă înțelegere a nevoilor prin care trecem astăzi, și care cer o imperioasă rezolvare a lor.

Revista „Altarul Banatului“

Redacția și Administrația

Comitetul Școlar al Școlii Normale de Învățători „Ioan Popasu“ Caransebeș

Nr. 327/1944-45

CONVOCARE

Domnii membri ai Adunării Generale depe lângă Școala Normală de Învățători „Ioan Popasu“ din Caransebeș sunt rugați a lua parte la ședința care se a ține în ziua de 4 Februarie 1945 la orele 11,30 în cancelaria școlii :

ORDINEA DE ZI:

1. Aprobarea proiectului de buget pe exercițiul financiar 1944/45.
2. Prezentarea contului de gestiune pe exercițiul financiar 1944/45, aprobat de Casa Școalelor.
3. Eventuale propuneri.

Intrucât în ziua de 4 Februarie 1945 nu se vor întruni membrii în număr reglementar, Adunarea Generală se va ține în ziua de 11 Februarie 1945, la orele 11,30, cu orice număr de membrii prezenți.

Caransebeș, la 22 Ianuarie 1945.

Președinte,

Dr. I. Rădulescu

Secretar,

Ilie Orzescu